

Г'єцух О. І.,

доктор філологічних наук,

доцент кафедри теорії та практики перекладу

Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ЖАНРОВА СТРАТИФІКАЦІЯ ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ДЕБАТІВ

Сучасний політичний дискурс характеризується втіленням різноманітних жанрових репрезентацій. Дослідники проблем типології мовленнєвих жанрів виокремлюють прості, «елементарні» жанри й більш складні – «комплексні» [5, с. 104], а також подієві жанри (складні мовленнєві події) [2]. До останніх науковці відносять події суспільного характеру, зазвичай заплановані, та які знаходяться під контролем, їхня структура має суспільно закріплений, інституційний, у деякій мірі навіть ритуалізований характер, що зазвичай притаманно жанрам політичного дискурсу [2].

М. М. Бахтін стверджує про розмаїття жанрів, яких так же багато, як і невичерпні можливості різноманітної людської діяльності. Дослідник звертає увагу на існування первинних (простих) і вторинних (складних) мовних жанрів: вторинні жанри виникають в умовах відносно високо розвинутого й організованого культурного спілкування, вбираючи у себе і змінюючи різні первинні жанри, які виникли в умовах безпосереднього спілкування [1]. Жанри політичного дискурсу належать до вторинних мовних жанрових утворень, які мають складну ієрархічну будову.

У зарубіжній політичній лінгвістиці детермінують жанри політичного дискурсу, пов'язані з засобами масової інформації (політичні новини, політичні інтерв'ю, ток-шоу, політична реклама), жанри, пов'язані із громадською сферою (зустрічі із громадянами, політичні форуми) та жанри, пов'язані з політичною системою (до яких науковці відносять парламентські дебати, доповіді лідерів партій, політичні програми та маніфести, політичні документи) [8, с. 294].

Р. Водак розподіляє політичні жанри на ті, що відносяться до сфери дії, та ті, що відносяться до сфери контролю [9]. До структури сфери дії входять жанри, які відносять до «формування суспільної думки та

самопрезентації політика», а до сфери контролю такі політичні жанри як «політична реклама, маркетинг і пропаганда» [6].

О. Й. Шейгал структурує жанрову стратифікацію політичного дискурсу у вигляді польової структури, що передбачає сукупність мовленнєвих жанрів, у центрі якої знаходяться ті жанри, які сприяють основному призначенню політичного дискурсу – боротьбі за збереження та укріплення влади. У межах периферійних жанрів основна функція та характеристика політичного дискурсу перетинаються із функціями та характеристиками інших видів дискурсу. Відповідно, найбільш «чистими» жанрами політичного дискурсу можна назвати публічну промову політика, проблемну аналітичну статтю (написану політиком), політичний документ (указ, текст закону) [7]. Жанр парламентських дебатів дослідниця вважає прототипним жанром політичного дискурсу з точки зору його центрального місця, яке він займає в польовій структурі цього дискурсу [7].

Проводячи стратифікацію політичного дискурсу за суб'єктами політичної діяльності, О. Й. Шейгал виокремлює суспільно-інституційну комунікацію, комунікацію між інститутом та громадянином і внутрішню або публічну комунікацію між агентами в інститутах, до якої дослідниця й відносить парламентські дискусії як різновид публічної взаємодії між агентами політики та суспільством як кінцевим реципієнтом [7, с. 264–265]. Проте на нашу думку, парламентські дебати не обмежуються лише публічною комунікацією, притаманною для них є також й інша комунікативна взаємодія. Так, комунікація у межах «інститут – суспільство» та у зворотному напрямку передбачає представлення указів, публічних промов політичних лідерів, які знаходять вербальне вираження під час парламентських дебатів. Також для політичного дискурсу парламентських дебатів характерна внутрішня комунікація при безпосередній взаємодії між учасниками парламентських дебатів під час закритих засідань, службова переписка між членами парламенту та Спікером Палати, а також тематична замкненість дебатів, при якій парламентська дискусія обмежена певною кількістю комунікантів, які безпосередньо є обізнаними та компетентними під час дискусії з обговорюваного питання, демонструють свої знання, вміння та досвід щодо кола питань, обговорюваних у парламентській залі. У зв'язку з цим можна стверджувати про не лише про замкненість, а також про вузькоспеціалізованість тем парламентських дебатів, включення до обговорення яких зазвичай відбувається лише серед деяких

компетентних з певного питання представників політичних партій, що приводить до подальшого прийняття важливих для внутрішньо-та зовнішньополітичного життя країни рішень.

На відміну від інших жанрів політичного дискурсу, парламентські дебати можна віднести до яскраво виражених різноаспектних жанрів, що об'єднує риси кількох жанрових різновидів. Цей жанр має ознаки офіційно-ділового стилю: офіційність висловлення, широке використання термінології (у більшості випадків юридичних або економічних термінів), наявність чисельних мовленнєвих кліше [7; 3], які забезпечують дискурсивну зв'язність і цілісність, а також слугують приверненню уваги адресатів та підтриманню комунікації. На думку деяких дослідників, парламентські дебати знаходяться на межі між офіційною й неофіційною комунікацією, оскільки звернені вони безпосередньо до опонента, а їхні результати можуть бути надбанням ЗМІ [див. 4].

Парламентські дебати Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії є яскраво вираженим прикладом поєднання різноаспектних жанрів. Притаманні парламентській комунікації регламентованість, часова обмеженість, слідування правилам та стандартам поєднуються з намаганням створити своєрідне театралізоване дійство, покликане зацікавити, представити політичних лідерів або політичну партію у певному світлі. Учасники дебатов оперують як офіційними даними, виклад яких характеризується послідовністю, точністю викладу інформації, професійною термінологією з різних сфер знань, мовленнєвими кліше, визначеними формами звертання, абрєвіатурами, так і оцінно-емотивною лексикою, експресивними виразами, емпатичними конструкціями, розмовною лексикою, використанням стилістичних засобів і прийомів, які посилюють значення реплік та привертають до них увагу адресатів.

Список використаних джерел:

1. Бахтин М. М. Проблема речевых жанров. Москва : Русские словари, 1996. Т. 5. С. 159–206.
2. Гольдин В. Е., Дубровская О. Н. Жанровая организация речи в аспекте социальных взаимодействий. *Жанры речи* : сб. науч. статей. Саратов : Изд -во ГосУНЦ «Колледж», 2002. Вып. 3. С. 5–17.
3. Горбачева Е. Н. Обозначение и выражение лингвокультурного концепта СПОР в русском и британском политическом дискурсе. *Вестник Астраханского государственного технического университета*. 2006. С. 79–83.

4. Ущина В. А. Соціолінгвістична категорія домінантності та її реалізація в англomовному політичному дискурсі) : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 «Германські мови». Київ, 2003. 19 с.
5. Федосюк М. Ю. Нерешенные вопросы теории речевых жанров. *Вопросы языкознания*. 1997. № 5. С. 102–120.
6. Халатян А. Б. Предвыборный дискурс. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/predvybornyy-diskurs>
7. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Москва – Волгоград : Перемена, 2000. 367 с.
8. Fairclough N. Genres in Political Discourse. *Concise Encyclopedia of Pragmatics*. Oxford : Elsevier Science Ltd., 2009. P. 293–298.
9. Wodak R. Pragmatics and Critical Discourse Analysis : A Cross-Disciplinary Inquiry. *Pragmatics & Cognition*. 2007. № 15(1). P. 203–225. URL: http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/wodak/papers/wodak_pragdiscourse.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-263-3/16>

Терехова Л. В.,

кандидат філологічних наук,

*доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова*

Кліменченко С. В.,

магістр англійського відділення факультету РГФ

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРСОНАЖНОГО МОВЛЕННЯ У РОМАНІ Д. СТІЛ “MAGIC”

Мета даних тез полягає у дослідженні гендерних ознак у жіночій та чоловічій мовленнєвій поведінці у романі “Magic” американської письменниці ХХІ століття Данієли Стіл. Актуальність теми обумовлена вибором русла, у якому було проведено дослідження – гендерної лінгвістики, що прагне подолати відображене в мові культурно-суспільне домінування чоловіка шляхом реформування мови. У наш час особлива увага приділяється порівнянню жіночого та чоловічого гендерів з позиції лінгвістики.